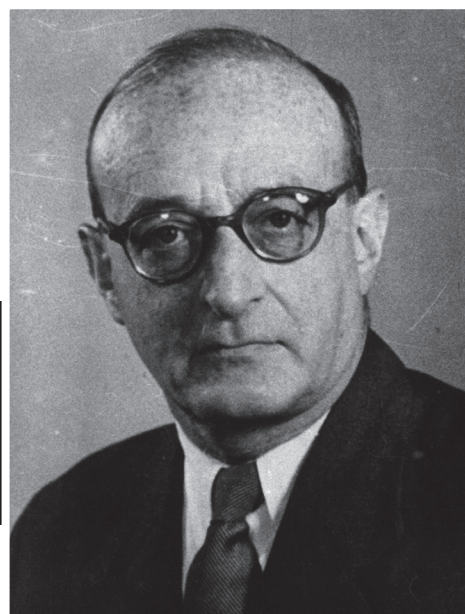

FRISS ISTVÁN

1903. május 21. Nagyvárád – 1978. október 11. Budapest

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Fényképtár

FŐBB TISZTSÉGEI

Az MDP KV tagja	1948. június 14.–1956. október 31.
Az MDP KV osztályvezetője	1948. június–1954. október
Az MSZMP KB tagja	1956. november 7.–1978. október 11.
Az MSZMP KB Államgazdasági Osztálya vezetője	1956. november 16.–1961. december 5.

PÁLYÁJA

Apja, Friss Zsigmond gyáros volt, anyját Glasner Ellának hívták. A család az 1914-ben Angyalföldön megalapított Első Magyar Műdomborító és Papírdíszmű Gyár jövedelméből élt.

Középiskolás korától szimpatizált a baloldali eszmékkel: részt vett az 1918. október 28-i lánchídi „csatában”, amikor a Károlyi Mihály kinevezését követelő tömegre a karhatalom tüzet nyitott, a kommün alatt tagja volt a szocialista diákmozgalomnak. 1921-től a berlini kereskedelmi főiskolán tanult, 1922-ben belépett a Németország Kommunista Pártjába. 1924-ben a diploma megszerzése után Londonban vállalt munkát, ahol kapcsolatba lépett az angol kommunisták szervezetével. 1925-ben tért haza, bekapcsolódott az illegális Kommunisták Magyarországi Pártja tevékenységébe, 1926-ban a párt fedőszervének számító Magyarországi Szocialista Munkáspárt választási kampányát irányította. 1928-ban a *Kommunista* című lap szerkesztése és terjesztése miatt letartóztatták, 1929-ben négy év börtönbüntetésre ítélték.

1933-as szabadulása után a Szovjetunióba emigrált, s elvégezte a moszkvai nemzetközi Lenin Iskolát. Miután a Kommunista Internacionálé 1936. júniusban feloszlatta a KMP Központi Bizottságát, Prágába utazott, ahol júliusban tagja lett a Szántó Zoltán vezetésével megalakított háromfős Ideiglenes Titkárságnak, s részt vett a népfrontpolitika szellemében kiadott *Dolgozók Lapja* szerkesztésében. 1939. márciusban, Csehország német megszállásakor Lengyelországba, onnan – szintén a németek elől – Svédországba menekült, ahol rövid időre internálták. 1941-től ismét a Szovjetunióban élt, a Komintern munkatársa lett, cikkei jelentek meg az Új Hangban, a magyar kommunisták

kulturális és irodalmi folyóiratában, majd 1941. szeptember végétől a moszkvai Kossuth Rádió szerkesztőségében dolgozott.

1945-ben tért haza, a Magyar Kommunista Párt Minisztériumi Törvényelőkészítő Irodájának vezetője lett. Később az MKP, illetve a Szociáldemokrata Párt beolvasztásával 1948. júniusban létrejött Magyar Dolgozók Pártja gazdaságpolitikával foglalkozó osztályait (1949. márciusig Állampolitikai Osztály, 1952-ig Államgazdasági Osztály, attól Terv-, Pénzügyi és Kereskedelmi Osztály) vezette. 1948. júniustól 1956. októberig az MDP Központi Vezetősége tagja volt. Szerepet játszott a pénzügyi stabilizáció megteremtésében, a magyar gazdaság hároméves tervének kidolgozásában, de az ötvenes évek erőltetett iparosításában és az első ötéves tervvel kapcsolatos elhibázott döntések meghozatalában is. Nagy Imre kormányra kerülése után ellenezte az új gazdaságpolitikát, s mivel Gerő Ernő közeli szövetségeseinek számított, 1954. októberben felmentették a KV Terv-, Pénzügyi és Kereskedelmi Osztályának vezetése alól, s kinevezték a Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság-tudományi Intézete igazgatójává. Rákosinak a hatalom csúcsára való visszatérésekor, 1955. májustól 1956. márciusig az MDP ideológiai és kulturális folyóirata, a *Társadalmi Szemle* főszerkesztője volt.

A forradalom alatt a Szovjetunióba menekült. 1956. november 5-én Ungvárról érkezett Szolnokra, bekerült az új állampártként kiépülő Magyar Szocialista Munkáspárt első, 21 fős (Ideiglenes) Központi Bizottságába, s élete végéig tagja maradt a testületnek. A Kádár-kormány tájékoztatási csoportjának tagjaként a *Szabad Nép* újrarendezésén fáradozott, majd az újságírósztrájkot követően 1956. november 24-től 1957. januárig az utód *Népszabadság* főszerkesztője volt. 1956. november 16-ától az MSZMP KB Államgazdasági Osztályát vezette. E tisztségben tagja lett a gazdasági élet „operatív” irányítására 1957/1958 fordulóján életre hívott úgynevezett hármas bizottságnak, majd a KB állandó bizottságaként 1960. januárban felállított Államgazdasági Bizottságnak.

Az 1957 elején megelégnélő gazdasági reformmunkálatok egyik fő ellenzőjének számított. Az MSZMP Ideiglenes Inéző Bizottsága 1957. április 23-i ülésén így fogalmazott: „Ha megnézik az elvtársak, hogyan alakult az életszínvonal emelkedése 1954 óta, nyilvánvaló, hogy ma a lakosság általában igen jól él, és ez kétség kívül jelentős tényezője volt a konszolidációnak is. [...] Nem mondhatjuk tehát, hogy nagyon rossz a gazdasági helyzet.”

1961. decemberben osztályvezetői tisztéből és bizottsági tagságából is felmentették. Visszatért az MTA Közgazdaság-tudományi Intézete élére, amelyet 1974. évi nyugdíjazásáig irányított (helyét a KB-titkári tisztéből felmentett Nyers Rezsőnek kellett átadnia), attól kezdve tudományos tanácsadóként dolgozott ugyanott. Az 1960-as években szerepet vállalt a gazdaságirányítás túlközpontosításának enyhítésében, majd az új gazdasági mechanizmus előkészítésében. 1953. májusban az MTA levelező, 1960. áprilisban rendes tagjává választották, 1973. májustól a köztestület elnökségében is helyet kapott. 1949-től 1967-ig megszakítás nélkül országgyűlési képviselő is volt.

FŐ MŰVEI

A magyar demokrácia gazdasági stabilizációja. Szikra Kiadó, Budapest, 1946.

A jövőt építjük. Cikkek. Szikra Kiadó, Budapest, 1951.

A Kommunisták Magyarországi Pártjának harca 1929 októberétől 1939 augusztusáig. Szikra Kiadó, Budapest, 1955.

A személyes érdekeltség kérdése a szocializmus építésében. Szikra Kiadó, Budapest, 1956.

Népgazdaságunk vezetésének néhány gyakorlati és elméleti kérdéséről. Kossuth Kiadó, Budapest, 1957.

A magyar népgazdaság fejlődése a felszabadulás óta. Kossuth Kiadó, Budapest, 1961.

Gazdasági törvények, tervezés, irányítás. Tanulmányok. Kossuth Kiadó, Budapest, 1968.

IRODALOM

Friss István, 1908–1978. *Népszabadság*, 1978. október 13.

Botos János: Friss István, 1903–1978. *Pártélet*, 1983. május. 90–92.

Friss István emlékezete. Szerkesztette Mérey Ildikó–Subáné Varga Judit. MTA Közgazdaságtudományi Intézete, Budapest, 1984.

A Magyar Tudományos Akadémia tagjai, 1825–2002. I. kötet. A–H. Főszerkesztő Glatz Ferenc. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2003. 374.

